

Pradžia>Teisės aktai ir Teismo praktika>COVID-19 pandemijos poveikis teisingumo srityje

COVID-19 pandemijos poveikis teisingumo srityje

Koronavirusas sukėlė krizę, kuri nepaiso sienų ir veikia visas mūsų gyvenimo sritis. Europos teisingumo sistema nėra išimtis.

Šiame puslapyje apžvelgiamos priemonės, kurių Europos Sąjungoje imtasi dėl COVID-19 pandemijos, paveikusios ne tik teismines institucijas, nacionalines valdžios įstaigas ir teisininkus, bet ir įmones bei piliečius.

Kadangi padėtis sparčiai kinta ir šia tema atsiranda vis naujos informacijos, šis puslapis bus reguliariai atnaujinamas atsižvelgiant į naujausius pokyčius.

Europos Taryba taip pat sukūrė svetainę, skirtą nacionalinėms teisingumo priemonėms, kurių imtasi COVID-19 pandemijos akivaizdoje. Šį puslapį rasite [čia](#).

1. CIVILINĖ IR BANKROTO TEISĖ

Atskirame puslapyje aptariamos priemonės civilinės teisės (įskaitant šeimos ir komercinę teisę) ir bankroto teisės srityse, kurių valstybės narės ėmėsi reaguodamos į COVID-19 pandemiją. Šį puslapį rasite [čia](#).

Puslapio informaciją apie COVID-19 poveikį civilinėms ir bankroto byloms teikia ir tvarko Europos teisminio tinklo civilinėse ir komercinėse bylose nacionaliniai kontaktiniai centrai.

2. BAUDŽIAMOJI TEISĖ

Europos teisminis tinklas (ETT) baudžiamosiose bylose

Daugelis valstybių narių nustatė griežtus apribojimus, kad užkirstų kelią koronaviruso plitimui. Tai paveikė ir teisinį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose ir ES priemonių taikymą.

Europos teisminio tinklo (ETT) sekretoriatas renka informaciją apie tarptautinį bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose ir skelbia ją [ETT svetainėje](#), [specialiame COVID-19 skyrelyje](#). Kadangi prieiga prie tam tikrų duomenų yra apribota, norėdami jų paprašyti, kreipkitės į savo šalies kontaktinį asmenį arba ETT sekretoriata.

EAO koordinavimo grupė

COVID-19 krizė daro tiesioginį poveikį teisminiam bendradarbiavimui baudžiamosiose bylose, pavyzdžiui, Europos arešto orderio (EAO) procedūroms. Dabartinės krizės metu valstybės narės turi greitai ir veiksmingai keistis informacija apie slapto pobūdžio perdavimo procedūras. Atsižvelgdama į tai, Komisija, glaudžiai bendradarbiaudama su [Eurojustu](#), [ETT \(baudžiamosiose bylose\)](#) ir Tarybos generaliniu sekretoriatu, įsteigė EAO koordinavimo grupę. Ši grupė gali būti naudinga ir kitais atvejais, kai valstybės narės turi greitai keistis informacija, pavyzdžiui, reaguodamos į Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimus, kurie turi tiesioginį poveikį sklandžiam EAO sistemos veikimui.

Įtariamųjų ir kaltinamųjų procesinės teisės

COVID-19 protrūkis taip pat daro poveikį įtariamųjų ir kaltinamųjų galimybėms naudotis procesinėmis teisėmis. Dabar sudėtingiau tiesiogiai bendrauti su advokatais, vertėjais žodžiu arba trečiaisiais asmenimis (kol įtariamųjų arba kaltinamųjų laisvė apribota).

Skatinama naudoti garso ir vaizdo konferencijas ar kitas nuotolineis priemones. Be to, turėtų būti imtasi saugumo priemonių, pavyzdžiui, įrengti apsauginiai stiklai policijos nuovadose arba sulaukymo įstaigose, kurie leistų naudotis teise turėti advokatą arba gauti vertėjo žodžiu paslaugas.

Kad būtų užtikrintas teisingas bylos nagrinėjimas, COVID-19 pandemijos laikotarpiu taip pat turi būti įgyvendinamos įtariamųjų ir kaltinamųjų procesinės teisės. Privalomų reikalavimų atveju direktyvose numatytos tam tikros ribotos nukrypti leidžiančios nuostatos kompetentingų institucijų turėtų būti aiškinamos siaurai ir nebūti taikomos plačiu mastu.

Parama nusikaltimų aukoms ir jų apsauga COVID-19 pandemijos laikotarpiu

Pagal [Nusikaltimų aukų teisių direktyvą](#) valstybės narės privalo užtikrinti, kad visos nusikaltimų aukos galėtų naudotis bendro pobūdžio ir specializuotomis paramos paslaugomis, kurios būtų konfidencialios, nemokamos ir tenkintų individualius aukų poreikius. Galimybė gauti paramą ir apsaugą, atitinkančią konkrečius aukų poreikius, turėtų būti užtikrinta bet kokiomis aplinkybėmis. Tai taikytina ir specifinei COVID-19 pandemijos situacijai.

[Nusikaltimų aukų apsauga ir parama joms COVID-19 protrūkio metu](#) (527 KB)

[Valstybių narių gerosios patirties pavyzdžiai. nusikaltimų aukų apsauga ir parama joms COVID-19 protrūkio metu](#) (796 KB)

Smurto šeimoje aukos

Smurto šeimoje aukų padėtį ypač apsunkina socialinis atsirbojimas izoliacijos laikotarpiu. Viena vertus, dažniau patiriama smurtaujančio partnerio ar smurtaujančių tėvų priverstinė kontrolė, smurtas ir aplaidumas, o kita vertus, aukos turi mažiau galimybių gauti paramą ir apsaugą.

Valstybės narės raginamos savo **nacionalinėse ekstremaliosios COVID-19 situacijos valdymo sistemose** numatyti specialias paramos ir apsaugos priemonių smurto šeimoje aukoms. Visų pirma svarbu užtikrinti veiksmingą galimybę naudotis internetinėmis ir neinternetinėmis paramos paslaugomis, įskaitant psichologinę pagalbą ir kitas socialines paslaugas. Pirmiausia pirma smurto šeimoje aukos turėtų būti užtikrinta galimybė gauti pastogę, psichologinę pagalbą, paramą ir konsultacijas patyrus traumą. Be to, nacionalinės vykdymo užtikrinimo institucijos turėtų ypač atidžiai stebėti užregistruotus ir naujus smurto šeimoje atvejus. Taip pat labai svarbu užtikrinti fizinę aukų apsaugą.

[Specialiuose įvairioms šalims skirtuose e. teisingumo portalo puslapiuose](#) pateikiama bendra informacija apie tai, kaip konkrečiose valstybėse narėse organizuojama parama aukoms ir jų apsauga.

Keli subjektai (įskaitant ES agentūras ir paramos organizacijas) teikia praktinę informaciją apie tai, kaip užtikrinti paramą aukoms ir jų apsaugą COVID-19 pandemijos metu:

informacijos apie tai, kur arčiausiai teikiamos paramos paslaugos smurto šeimoje aukoms, galima rasti [čia](#) (parengta „Women against Violence Europe“).

Informacijos apie nacionalines pagalbos moterims linijas galima rasti [čia](#) (parengta Europos lyčių lygybės instituto).

Informacijos apie tai, kaip sukurti nuotolinės paramos ir konsultacijų smurto šeimoje aukoms sistemą ir jas teikti, galima rasti svetainėje „Victim Support Europe“.

[Pagrindinių teisių agentūra](#) paskelbė biuletenį dėl COVID-19 pandemijos poveikio pagrindinėms teisėms. Jame pateikiama kai kurių valstybių narių gerosios patirties pavyzdžių, kaip užtikrinti paramą smurto šeimoje aukoms ir jų apsaugą.

[Pasaulio sveikatos organizacija](#) taip pat yra pateikusi įvairių patarimų, kaip pandemijos metu remti ir apsaugoti smurto šeimoje aukas.

Kibernetinių nusikaltimų aukos

Europolas teigia, kad COVID-19 pandemija [suteikia nusikaltėliams naujų galimybių, nes jie gali pasinaudoti piliečių baimėmis ir darbo sąlygomis](#). Kibernetinių išpuolių skaičius yra didelis ir manoma, kad toliau didės. Daugybė žmonių dirba nuotoliniu būdu iš namų, todėl [padidėjo kibernetinių nusikaltėlių galimybės pasinaudoti šiomis sąlygomis](#) ir žmonių pažeidžiamumu.

Europolas pateikė [patarimų dėl prevencijos ir informuotumo didinimo](#), kad būtų lengviau užtikrinti plačiosios visuomenės saugumą kibernetinėje erdvėje. Šiais padidėjusios rizikos laikais ypač svarbu naudotis tėvų kontrole, kad būtų apsaugota vaikų veikla internete, naudoti saugius elektroninius prietaisus su slaptažodžiais, PIN arba biometrine informacija ir pirkti iš patikimų internetinių pardavėjų (patikrinus individualius įvertinimus).

Daugiau informacijos apie saugumą internete rasite [čia](#).

Neapykantos nusikaltimų aukos

[Pagrindinių teisių agentūra](#) praneša, kad daugumoje ES valstybių narių padaugėjo su COVID-19 pandemija susijusių **rasizmo, ksenofobijos ir netolerancijos incidentų**, nukreiptų prieš tam tikras nacionalines ar etnines bendruomenes.

Valstybių narių priemonėmis neapykantos nusikaltimų aukų srityje turėtų būti siekiama skatinti pranešti apie neapykantos nusikaltimus, gerinti neapykantos motyvų tyrimų tikslumą ir teikti paramą aukoms.

Padėtis kalėjimuose

Dėl COVID-19 protrūkio nacionalinės kalėjimų administracijos patiria spaudimą, nes uždaroje ir pažeidžiamoje kalėjimų aplinkoje itin svarbu apriboti viruso poveikį. Priemonės, kuriomis siekiama išvengti viruso plitimo, apima laikiną visų šeimos narių vizitų ir užsieniavimų su išorės asmenimis, pavyzdžiui, sporto, profesinio ar profesinio mokymo, sustabdymą.

Dėl savo sveikatos susirūpinę tiek darbuotojai, tiek kaliniai. Kaliniams sunku dėl veiklos ir apsilankymų stokos, todėl būtina išlaikyti darbuotojų motyvaciją ir užkirsti kelią kalinių riaušėms.

Visų pirma valstybės narės, kurių kalėjimai yra ypač perpildyti, yra priverstos priimti sudėtingus sprendimus dėl galimo kalinių paleidimo anksčiau laiko.

Dauguma valstybių narių taip pat atidėjo visus fizinius kalinių perdavimus pagal 2008 m. lapkričio 27 d. Tarybos pamatinį sprendimą 2008/909/TVR.

Komisija siekia padėti valstybėms narėms reaguoti į padėtį kalėjimuose sudarydama palankesnes sąlygas keistis informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais.

Šiuo tikslu pateikiamas sąrašas naudingų interneto svetainių, kuriose galima rasti duomenų apie COVID-19 pandemijos sukeltas problemas įvairių ES valstybių narių kalėjimuose:

Europos kalėjimų ir pataisos tarnybų organizacija (EuroPris), kuri yra bendrai finansuojama pagal Europos Komisijos teisingumo programą, parengė specialų puslapį, skirtą [priemonėms Europos kalėjimuose per COVID-19 krizę](#).

2020 m. kovo mėn. pabaigoje *EuroPris* sukūrė susirašinėjimo grupę, kurią sudaro ekspertai (šiuo metu jų 84) ir kuri kasdien keičiasi naujausia informacija iš visų gautų atsakymų ir klausimų.

[Kasdien atnaujinamą informaciją](#) taip pat galima rasti grupės interneto svetainėje.

Europos Tarybos komitetas prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį ir baudimą paskelbė pareiškimą dėl COVID-19 m. pandemijos metu taikytinų elgesio su laisvės atėmimo bausmes atliekančiais asmenimis [principų](#).

Europos Tarybos Bendradarbiavimo penitencinės teisės srityje tarybos darbo grupė paskelbė pareiškimą dėl COVID-19 ([anglų](#) ir [prancūzų](#) k.)

Daugiau informacijos apie COVID-19 ir kalėjimus bei probacijos tarnybas galima rasti **Europos Tarybos svetainėje**, kurioje taip pat skelbiamas naujasis, 2019 m., leidinys „*Statistiques Penales Annuelles du Conseil de l'Europe (SPACE)*“.

Privati konsultavimo įmonė „Innovative Prison Systems“ pateikė sprendimus priimantiems subjektams skirtas bazines pasaulinės praktikos ir rekomendacijų gaires dėl kovos su nematomomis grėsmėmis kalėjimuose („COVID-19 Pandemic Response Fighting the invisible threat in prisons“, *Joana Apóstolo, Rita Martins and Pedro das Neves*).

JT Kankinimo prevencijos pakomitetas:

Pastarajame vasario mėn. posėdyje Kankinimo prevencijos pakomitetas priėmė šiuo klausimu [rekomendaciją](#) nacionalinėms prevencijos institucijoms.

2020 m. kovo 30 d. **JT Kankinimo prevencijos pakomitetas** paskelbė [išsamias rekomendacijas](#) dėl įvairių veiksmy, kurių vyriausybės ir nepriklausomos stebėsenos įstaigos turėtų imtis per COVID-19 pandemiją, kad apsaugotų asmenis, iš kurių atimta laisvė.

Kankinimo prevencijos asociacija sukūrė [informacijos centrą](#), kuriame renkama ir sisteminama informacija apie laisvės atėmimą COVID-19 protrūkio sąlygomis.

Organizacija „Penal Reform International“ paskelbė informacinį pranešimą „

Coronavirus: Healthcare and human rights of people in prison“ (Koronavirusas. Kalinių sveikatos priežiūra ir žmogaus teisės).

Europos kalėjimų observatorija – nuo 2012 m. asociacijos „Antigone“ koordinuojamas Europos NVO tinklas – surinko įvairios informacijos apie tai, kaip Europos šalys kovoja su šiuo virusu, taip pat pateikė ataskaitą „COVID-19: what is happening in European prisons?“ (COVID-19. Kas vyksta Europos kalėjimuose?), ir interaktyvų žemėlapi, kuriame pateikiama trumpa informacija apie kiekvieną valstybę narę.

PSO Europos regiono biuras pateikė [laikinasias gaires](#), kaip spręsti COVID-19 problemą kalėjimuose ir kitose sulaikymo vietose.

Europos Tarybos žmogaus teisių komisaras paskelbė pareiškimą „**COVID-19 pandemic: Urgent steps are needed to protect the rights of prisoners in Europe**“ (COVID-19. Reikia imtis skubių veiksmų kalinių teisėms Europoje apginti).

Probacija

COVID-19 protrūkis paveikė ir ES probacijos sistemą. Organizacijos kuria naujus darbo metodus ir teikia papildomas instrukcijas darbuotojams apie tai, kaip valdyti darbo procesą ir atlikti savo funkcijas. **Europos probacijos konfederacija** – organizacija, bendrai finansuojama pagal Europos Komisijos teisingumo programą – skelbia informaciją, priemones ir protokolus apie tai, [kaip įvairios Europos probacijos tarnybos sprendžia COVID-19 protrūkio problemą](#).

Jos nustatė bendrą praktiką ir parengė rekomendacijas dėl COVID-19 probacijos srityje:

probacijos tarnybos visoje ES laikosi nacionalinių institucijų teikiamų patarimų ir gairių, kad būtų užtikrintas ne tik probacijos darbuotojų ir asmenų, kuriems taikoma priežiūra, bet ir platesnės bendruomenės saugumas;

probacijos darbuotojai ir kiti suinteresuotieji subjektai bendrauja nuotoliniu būdu telefonu, paštu arba per vaizdo konferenciją. Probacijos organizacijos, jau turinčios skaitmeninę infrastruktūrą, yra palankesnėje padėtyje;

tiesioginius probacijos darbuotojų ir pažeidėjų susitikimus pakeičia nuotolinis bendravimas paštu, telefonu ar per vaizdo konferencijas;

Darbas su didelės rizikos pažeidėjais yra pagrindinis ES probacijos organizacijų prioritetas. nustatomi didesnės rizikos pažeidėjai, ypač kada nors smurtavę šeimoje, ir jiems teikiamas prioritetas vykdant priežiūrą ir intervenciją (arba gydymą);

daugumoje šalių viešieji darbai sustabdyti arba atidėti;

elektroninė stebėseną toliau vyksta įprasta tvarka, fiziniai posėdžiai pakeičiami telefono skambučiais arba kitomis internetinėmis priemonėmis;

jei probacijos priemonės reikėtų taikyti didesniai skaičiui asmenų, tai neturi perkrauti probacijos sistemos ir sukurti neproporcingą našą probacijos pareigūnams. Alternatyvios sankcijos turi būti prasmingos ir taikomos tinkamai, kad nekiltų masinio stebėjimo pavojus;

kadangi teismo posėdžiai atidedami, manoma, kad pasibaigus COVID-19 pandemijai padidės krūvis rašant ikiteismines ataskaitas, o tai tiesiogiai paveiks probacijos pareigūnų kasdienį darbą;

visos ES probacijos organizacijos yra susirūpinusios ir atkreipia dėmesį į tai, kad gali padidėti smurto šeimoje bylų skaičius.

3. SKAITMENINĖS PRIEMONĖS TEISMINĖSE INSTITUCIJOSE

Dėl koronaviruso krizės kelios valstybės narės ėmėsi priemonių, kuriomis teismai skatinami aktyviau naudoti skaitmenines priemones. Pridedamoje lentelėje pateikiama informacija apie valstybių narių laikinąsias priemones:

[Teismų naudojamos skaitmeninės priemonės](#) (282 KB)

Paskutinis naujinimas: 23/04/2021

Šį puslapį tvarko Europos Komisija. Šiame tinklalapyje pateikta informacija nebūtinai atitinka Europos Komisijos oficialią poziciją. Europos Komisija neprisiima atsakomybės ar įsipareigojimų už šiame dokumente pateiktą informaciją arba duomenis. Informacija apie ES tinklalapių autorių teises pateikiama teisiniame pranešime.